

Проект “ПРАВОСЪДИЕ БЛИЗО ДО ХОРАТА”

Резюме на финален отчет

1. Увод:

Същността на проекта е постоянно гражданско наблюдение върху работата на районни съдилища в 20 града от Северна България. Проектът акцентира върху остриите проблеми на ниско доверие в съдебната система и незадоволителните резултати на работата на съда, преди всичко затруднения достъп и бавното правораздаване. Група от 40 обучени наблюдатели внимателно прегледа и наблюдава 600 съдебни дела, за да изготви писмени доклади, отразяващи недостатъците и позитивните развития.

Главната цел на проекта е утвърждаване върховенството на закона и подкрепа за съдебната реформа на местно ниво чрез повишаване на обществената информираност и засилване на общественото доверие в съда.

За постигане на целта ние предпочетохме да използваме:

- Изграждане на граждански капацитет за наблюдение на съда чрез мрежа от доброволци.
- Започване на диалог между граждански организации и представители на съдебната власт – процес на взаимен обмен на информация и срещи.
- Обсъждане на резултатите от наблюдението с експерти и представители на съдебната власт и постигане на разбирателство за ускоряване на реформата.

Участниците в Системата за гражданско наблюдение са 1) гражданските наблюдатели, 2) гражданската консултативна група и 3) екипът на проекта, който организира гражданското наблюдение. Доброволци-граждански наблюдатели следят точно зададени параметри за правилното прилагане на наблюдавани закони и кодекси, за работата на съдебната администрация, развитието на съдебните процеси, тяхната бързина, ефективност, прозрачност и безпристрастност. На специален мониторинг се подлагат и условията, при които работят съдебните институции, функционалността и техническата обезпеченост на сградите, възможностите за достъп на хора с увреждания до тях. Предметът на проучване включва и нагласата и възможността на гражданите да търсят и намират правосъдие в рамките на наблюдаваните закони.

2. Аналитична част

2.1. Дейности:

Центърът на НПО в Разград разработи **концепция за гражданско наблюдение**, в която са описани обекта и предмета на наблюдение по проекта. В методологията ние заложихме балансиран подбор на делата, като беше изготвена **специална инструкция** за това. При стартирането на проекта нашият екип бе планирал да се наблюдават 20 граждански и 10 наказателни дела.

Мониторинговите данни са събирани с помощта на стандартизирани анкетни карти за наблюдение, съставени за целите на проекта. Използвани са и допълнителни методи, които включват лично наблюдение с присъствие в съдебната зала, разговори с

граждани, използване на факти от дейността на съдебната система, станали публично известни чрез публикации в медиите, мониторинг върху интернет-страниците на съдилищата, лични наблюдения на гражданските активисти, включени в местните екипи.

По време на мониторинга сме осъществили срещи и обсъждания на междинните и крайни доклади, организирани са 20 информационни срещи, 16 брифинг-срещи и 20 пресконференции; направени са над 62 публикации в печатни медии и 119 в електронни медии, от които 30 репортажи и интервюта. Ръководителят на проекта Георги Милков е участвал самостоятелно в 5 публицистични предавания, дал е 20 интервюта и е бил част от 2 обществени дискусии, организирани от местни и централни медии.

По време на проекта ние наблюдавахме как работят различните съдилища и показахме добрите и не толкова добрите практики. Проектът е ценен с това, че има учене чрез наблюдение и опит.

Наблюдавани са 616 дела, от които 326 дела за граждански и 290 са наказателните. Изготвени са 5 тримесечни аналитични доклада от гражданското наблюдение през периода на наблюдение. Изготвените доклади бяха изпратени до наблюдаваните съдилища за становище и коментари. Проучването проследи и анализира ролята и мястото на съдебните заседатели в правораздавателната система у нас. Отбелязани са механизмите, по които става техният избор, описана е системата, която съдебните администрации прилагат при разпределянето им в помощ на съдийските състави. На критика е подложен формалистичният подход, към който системата се придържа в момента спрямо съдебните заседатели. Направени са предложения за промяна в нормативната уредба, които да повишат ролята на заседателите в процеса и да помогнат тази отговорна за обществото функция да бъде възлагана на авторитетни и независими личности.

Нашите дейности са насочени към целевите НПО да могат да прилагат опита си в други обществени сфери и други НПО да могат да използват натрупания опит и авторите на коалицията, за да наблюдават съдилищата в различни градове.

Опита в работа с обществеността, изготвяне на професионални доклади и равнопоставено взаимодействие с администрацията и съда ще дадат възможност на целевите НПО да работят и в други обществени сфери – равнопоставеност на половете, предотвратяване на дискриминация, опазване на околната среда, младежки инициативи, социална защита на уязвими групи и малцинства и гражданско наблюдение на институциите. НПО от целевите групи вече работят в тези сфери и е естествено да използват в тях натрупаните по проекта знания и опит.

За популяризирането на проекта ние организахме планираните дейности пресконференции и информационни срещи в 19 града на Северна България. Продължихме да развиваме интернет-страницата на проекта и редовно да актуализираме информацията. Според нас беше постигнат много голям успех в тази насока. Медиите са много активни участници в развитието и отразяването на проекта. Нашето мнение е, че до момента популяризирането на проекта върви много добре и не бихме променили нищо. Опитът показва, че темите на проучването и изводите от него представляват голям интерес за обществото и са широко коментирани от медиите.

На 28.06.2011г. се проведе конференция „Правосъдие близо до хората“ под патронажа на министъра на правосъдието, Маргарита Попова. Присъстваха представители и на

трите власти. Поради големия интерес към проекта, бяха поканени председатели на 12 други съдилища от Софийски съдебен окръг и други. Сред поканените гости бяха посланиците на САЩ, Полша и Унгария. В рамките на проведената конференция пред широката общественост беше представен доклад за напредъка на съда в Северна България, разработен в резултат на проведеното гражданско наблюдение върху работата на двадесет съдилища в Северна България.

2.2. Резултати:

Наблюдаващият екип смята, че е налице видим напредък в работата на съда по темите и проблемите, предмет на мониторинговите проучвания, осъществени от Центъра на НПО в Разград през последните седем години.

По време на наблюдението установихме, че е необходим мониторинг и на делата по УБДХ. Според статистика в градовете Разград и Русе са разгледани най-много дела по този указ, в сравнение с големите градове като Варна и Добрич. Създадохме много добра практика с наблюдаваните районни съдилища в случаи, когато има дела по УБДХ да информират своевременно местните организатори по проекта, за да се организира наблюдението им. Организацията увеличи своя капацитет в координирането на гражданското наблюдение в няколко различни града. Ние установихме, че не е достатъчно наблюдението на новоприети закони, а и на по-стари нормативни актове като УБДХ. Оказа се, че в някои от градовете броят на делата по този указ е твърде висок.

Нашите наблюдения са, че Районните съдилища в наблюдаваните градове са готови и желаят да работят за подобряване на съдебната реформа на местно ниво. За успешно реализиране на проекта нашата организация е сключила споразумения за партньорство с общо 19 съдилища.

Наблюдението обаче показва, че съществуват сфери във функционирането на съдебните институции у нас, в които **важни за реформата в правосъдието новоприети закони се спазват повече формално, отколкото по същина**. Според нас наблюдавани и в настоящия мониторинг практики прикриват нежеланието за истинска промяна, което доминира сред магистратите. Опитите да се заобиколи законът, като се следват отхвърлени от обществото стереотипи, показват, че промените в областта на морала и следването на високи етични стандарти в средите на магистратския корпус, тепърва предстои да се случи.

На базата на пет тримесечни доклада беше изготвен общ Доклад за напредъка на съда в Северна България. Докладът съдържа резултатите от гражданско наблюдение на съда, осъществено от екип на Мрежата за гражданско наблюдение на съда в 20 града по приложение на наблюдаваните закони и достъпа на уязвимите групи до правосъдие. Целта на доклада е да покаже как гражданите възприемат процесите в съдебната институция. Ние не поставяме оценка на районните съдилища как водят делата или дали са справедливи съдебните решения.

В рамките на проведената конференция пред широката общественост беше представен доклад за напредъка на съда в Северна България, разработен в резултат на проведеното гражданско наблюдение върху работата на двадесет съдилища в Северна България. Според наблюдателите магистратите бележат значителен напредък относно достъпа на уязвими групи до правосъдие. Съдиите работят експедитивно, информират страните за техните права и задължения, спазват Закона за правната помощ, заседанията започват

навреме. Сред архитектурните подобрения в съда е осигуреният от началото на декември достъп за граждани до тоалетната на първи етаж на съда.

По време на проекта създадохме много добри контакти с медиите в различните градове. За нас беше много важно изграждане на партньорство с различните национални печатни и електронни медии. По време на пресконференциите и информационните срещи успяхме да създадем добри работни контакти и с местните власти във всеки град.

Едно от най-важните постижения по проекта е увеличаване състава на Националната НПО мрежа и присъединяването на нови членове. Организацията в мрежата се увеличила от 33 на 47 от месец септември 2010г. досега. Новите членове са от Варна, Плевен, Попово, Добрич, Русе, Габрово, Ловеч, Кубрат, Враца, Монтана, Видин.

С времето гражданските активисти натрупаха опит, усвоиха и усъвършенстваха методиката на наблюдение. Събраните и анализирани данни от експертните екипи все по-точно и в развитие отразяват моментната картина на случващото се в съдилищата. Оценките и изводите на наблюдаващия екип са направени през призмата на обществената оценка, която държи сметка не за качеството на юридическите действия на магистратите, а за подходите в работата на съдилищата, с помощта на които гражданите получават достъп до правосъдни услуги.

Основните препоръки в доклада са насочени към:

А) Народното събрание:

- Да се отмени Указа за борба с дребното хулиганство, противоречащ на Европейската конвенция за защита правата на човека.
- Институционална подкрепа от страна на държавата и общините за неправителствените организации и създаването на национални мрежи в подкрепа на жертвите на домашно насилие.

В) Висшият съдебен съвет:

- Да обяви мотивирана методика за избор на банкови институции, които да обслужват бюджета на съдебната власт.
- Да се осигури финансиране за специализиран щат на служители във всеки съдебен окръг, които да отговарят за „Връзки с обществеността“.
- Всички районни съдилища да изградят информационни центрове на партерните етажи в сградите за комплексно обслужване на гражданите, което да пести време и да създава улеснения. Центърът да бъде в помощ на уязвимите групи, като ги информира за техните права.

С) Дейността на съдебните заседатели:

- Да подобри процедурата за избор на съдебни заседатели, за да се преустанови порочната практика общински съветници с ясна политическа обвързаност, да бъдат натоварвани с обществени функции, които по презумпция изискват безпристрастност.
- В интернет страниците на съдилищата да бъдат публикувани актуалните списъци с имената на съдебните заседатели.

- Съдебните заседатели да участват активно в съдебните процеси – да задават въпроси, които да изясняват доказателствата в съдебното заседание и да помагат за вземане на ефективно решение.

D) Кодекса за етично поведение на българските магистрати:

- Да се подобри капацитетът на етичните комисии, натоварени да следят за спазването на Кодекса, като членовете им преминават обучение по проблема.
- Делата с голям обществен интерес да бъдат разглеждани в друг съдебен окръг, където съдиите нямат обвързаност с участниците.

E) ЗПУКИ:

- Да се актуализира своевременно информацията от електронната страница на съда, както и декларациите на съдиите в страницата на ВСС.
- Декларациите за конфликт на интереси да се подават всяка година.

F) УБДХ:

- Местата за задържане на лица и изтърпяване на административни мерки трябва да станат обекти с обществено предназначение по смисъла на Закона за здравето, за да се осъществява административен контрол върху тях.
- При съставяне на акт за дребно хулиганство Полицията винаги да предоставя възможност на провинилото лице да напише възражения, ако то има такива.

G) Законът за защита на детето:

- В съдебните палати да се обособят отделни помещения за изслушване на деца – т.нар. синя стая.
- Да се насърчава практиката на сътрудничество между ангажираните институции със закрилата на децата и неправителствените организации, които работят по този проблем у нас.

H) Законът за защита от домашно насилие:

- Законът да предвиди механизъм, при който съдът може да открие обстоятелствата, наложили пострадалият гражданин да оттегли жалбата си от съда.
- Да се изработят механизми за взаимодействие между полицията, прокуратурата и съда по прилагане на Закона за защита от домашното насилие.

3.Заклучение:

По време на проекта се създадоха много добри контакти с медиите в различите градове. За нас беше много важно изграждането на партньорство с различните национални печатни и електронни медии. По време на пресконференциите и информационните срещи успяхме да създадем добри работни контакти и с местните власти във всеки град.

Смятаме, че постигнахме успешно важната цел по време на проекта да създадем дългосрочно партньорство с наблюдаваните съдилища, което рефлектира върху съдебната реформа на местно ниво и след приключване на проекта.

Анализирани са и интернет страниците на съдилищата, като бе установено, че има място за подобрения особено за хората с увеждания. Разгледан е и въпросът за избора и

компетенциите на съдебните заседатели и бе установено, че те не се избират чрез жребий, както е в повечето развити държави. Достъпът на уязвимите групи до правосъдие е друга важна тема в доклада. В повечето съдилища за съжаление липсват архитектурни приспособения за тази група хора. Хората с увреждания не се обръщат често към правосъдните органи поради липса на средства и улеснения за ползването на съдилищата.

Докладът по проект „Правосъдие близо до хората” успя да постигне поставените цели и имаше добър отзвук за резултатите от него.

Важно постижение по проекта е увеличаване състава на Националната НПО мрежа и присъединяването на нови членове, които се увеличиха от 33 на 47 от месец септември 2010г. досега. Новите членове са от Варна, Плевен, Попово, Добрич, Русе, Габрово, Ловеч, Кубрат, Враца, Монтана, Видин.

Проектът постигна заложените цели и набелязаните конкретни резултати. Обективният поглед показва, че проектът е реализиран успешно.

С подкрепата на Фондация „Америка за България”

Фондация „Америка за България” подпомага развитието и растежа на динамичен частен сектор в полза на свободна и демократична България. Основана през 2008 година, Фондацията е наследник на Българо-американския инвестиционен фонд, създаден от Правителството на САЩ чрез Американската агенция за международно развитие. Грантовете, които Фондация „Америка за България” предоставя, продължават отношенията на доброжелателство и приятелство между народите на САЩ и България.